

–визначаються резерви підвищення ефективності використання матеріалів і резерви можливого збільшення обсягу продукції, внаслідок більш ефективного використання матеріалів.

Одним з головних факторів, що впливає на величину прибутку, є рівень матеріальних запасів. Виручка від реалізації та прибуток з'являються лише тоді, коли предмети праці, використані в процесі виробництва, перенесуть свою вартість на вартість виготовленого продукту та знайдуть кінцевого споживача. Основними завданнями аналізу є вивчення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами та оцінка ступеня їх використання у виробництві. Стабільна забезпеченість матеріальними ресурсами та ефективне їх використання є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Здійснюючи аналіз матеріальних ресурсів, визначають резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві.

Література:

1. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
2. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу. – Навч. посіб.. – 3тє вид., перероб. і доп. К: «Знання-Прес», 2002. – 190 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА

ДУДКА Г. П.

*Харківський національний технічний університет
сільськогосподарства ім. Петра Василенка*

Науковий керівник – ст. викладач

Островерх О. В.

Проблема підвищення економічної ефективності агропромислового виробництва – визначальний фактор економічного і соціального розвитку суспільства на сучасному етапі розвитку економіки України. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних її вкладень на одиницю корисного ефекту.

Як економічна категорія, економічна ефективність дуже тісно пов'язана з необхідністю дедалі повнішого задоволення матеріальних і культурних потреб населення нашої країни. Тому підвищення ефективності суспільного виробництва характеризується збільшенням

обсягів сукупного продукту та національного доходу з подальшим задоволенням потреб виробників галузей, а також суспільства в цілому при найменших сукупних витратах на одиницю продукції.

Зерновиробництво займає базове місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку. Зерно - сировина для хлібобулочної, кондитерської та круп'яної промисловості, використовується у спиртовій, пивоварній і медичній галузях. Від ефективності ведення зернового господарства залежить розвиток тваринництва. Разом з тим, у масштабі економічного розвитку країни та її економічного потенціалу, зернове господарство відіграє роль одного з головних джерел поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів. В процесі зберігання зерно майже не втрачає своєї якості, а тому, придатне для створення державних резервів продуктів харчування та кормів. Отже, підвищення рівня ефективності виробництва зерна є найважливішим завданням, від рішення якого залежить продовольча безпека країни.

Підвищення економічної ефективності сільського господарства в цілому передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі

різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці.

Важливим напрямком підвищення економічної ефективності зернового виробництва є поліпшення якості зерна, особливо за рахунок сильних і твердих сортів пшениці з високим вмістом білка (15-17 %) і клейковини (28-36 %). Категорія «якість продукції» включає в себе сукупність властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням. Якість зернових культур має важливе значення, оскільки закупівельні ціни на зерно встановлюються з урахуванням його якості. Збільшення виробництва і поліпшення якості зерна сприяють підвищенню дохідності зернового господарства, а отже, і зміцненню економіки сільськогосподарських підприємств. Однак, складне економічне становище сучасного сільського господарства і, особливо, відсутність необхідної кількості мінеральних добрив, засобів захисту рослин призвели до зниження родючості ґрунтів і погіршення основних показників ефективного господарювання в рослинництві - врожайності та якості продукції. Тому на сьогодні постає питання: яким чином компенсувати те, чого не вистачає в ґрунті, і як стабілізувати урожайність та підвищити якість зерна. Одним із можливих шляхів часткової компенсації азоту є використання бобових культур, які не тільки підвищують родючість ґрунту, а й поліпшують його структуру. Це в кінцевому результаті позитивно впливає на рівень урожайності, якість зерна і деякою мірою знижує шкодочинність від хвороб та шкідників. В сучасній ситуації, коли не вистачає азотних добрив, одним із основних шляхів поповнення ґрунту азотом є використання азотофіксуючих систем або створення міжвидових агрофітоценозів. При цьому значно покращуються якісні характеристики зерна озимої пшениці [1].

Ще одним із напрямів підвищення економічної ефективності виробництва зерна є впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва. Вирішення цієї

проблеми сприяє насамперед підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором економічного і соціального розвитку. Зміцнення матеріально-технічної бази галузі, впровадження інтенсивних технологій виробництва та прогресивних форм організації праці зумовили підвищення урожайності зернових культур та збільшення виробництва зерна.

Також, агробіологічні властивості культур зумовляють оптимальну тривалість збирання врожаю. Оптимальна тривалість збирання врожаю для різних сортів зернових становить 5-7 днів. Проте на практиці, з огляду на несприятливі погодні умови та низький рівень коефіцієнта готовності комбайнів, тривалість збирання врожаю зростає до 10 днів. Збільшення агротехнічного терміну збирання спричиняє збільшення втрат урожаю через осипання зерна. Крім оптимального агротехнічного терміну, слід визначити економічно доцільну тривалість збирання врожаю, тобто таку, за якої вартість втрат урожаю не перевищує витрати на придбання та експлуатацію додаткових комбайнів. Це дасть можливість сформувати парк зернозбиральних комбайнів, який забезпечить збирання врожаю з мінімальними приведеними експлуатаційними затратами та максимальним прибутком. Також недопустимі значні втрати зерна при транспортуванні, зберіганні, переробці та використанні [2].

Важливими чинниками подальшого розвитку зернового господарства України є: матеріально-технічне забезпечення виробництва; постачання високоврожайних, цінних у продовольчому і кормовому відношенні сортів посівного матеріалу; достатнє внесення мінеральних та органічних добрив; впровадження науково обґрунтованих сівозмін з оптимальним насиченням і раціональним розміщенням посівів зернових культур. У зв'язку із складним економічним станом вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції дедалі частіше орієнтуються на екстенсивний шлях розвитку виробництва, що не дає змоги досягти високої ефективності та урожайності при вирощуванні продукції.

Отже, щоб вивести зернове господарство на належний рівень та забезпечити його прибутковість, у першу чергу товаровиробникам потрібна фінансова підтримка з боку держави, яка б спрямовувалась на придбання та застосування новітніх технологій щодо вирощування зернових; високоврожайних, стійких проти хвороб сортів посівного матеріалу; розробку науково обґрунтованих програм зерновиробництва, які б реально працювали.

Література:

1. Чмирь С.М. Роль сівозмін у розвитку виробництва зерна / С.М. Чмирь // Економіка АПК. - 2008. - № 10. - С. 18-20.
2. Обелець О.С. Економічна ефективність зернового виробництва в Україні / О.С. Обелець // Економіка АПК. -2003. - № 10. - С. 59-64.
3. Нетіс І. Озима пшениця: Шляхи підвищення економічної ефективності вирощування / І. Нетіс // Пропозиція. - 1999. - № 12. - С. 38-39.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

ІВАНОВСЬКИЙ П. С.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
Науковий керівник – д.е.н., професор
Онегіна В. М.*

Ефективність є ключовою характеристикою економічної діяльності. В економічній науці та практиці оцінюють результати діяльності й країн, і підприємств як за обсягами виробництва, темпами економічного зростання, так і за рівнем економічної ефективності.

Проблемами змісту економічної ефективності, оцінки, шляхам забезпечення її підвищення присвячені праці багатьох вчених, зокрема В. Андрійчука, В. Базилевича, О. Гудзь, О. Гуторова [1-4]. В одному з підручників з економічної теорії підкреслюється, що ефективність виробництва сьогодні є однією з головних характеристик господарської діяльності людини, та вона має багатоаспектний та багаторівневий характер [4, с.136]. У найзагальнішій методологічній формі економічна ефективність суспільного виробництва визначається як співвідношення «результати – витрати» [4, с. 135].

В. Андрійчук приділяє увагу походженню терміна «ефективність» та зазначає: «Термін «ефективність» є похідним від терміну «ефект», що в перекладі з латинського «effectus» означає виконання, результат певної причини або дії.. Звідси термін «ефективність» можна трактувати як результативність певного процесу» [1, с. 439]. Поряд з економічною ефективністю він розрізняє такі види ефективності агропромислового виробництва, як технологічна, соціальна, екологічна [1, с.441].

У понятті ефективності за Парето увага приділена результату використання ресурсів економічної системи за умов їх обмеженості та альтернативності використання. Вважається, що ресурси в системі використовуються ефективно,

якщо будь-яке їх переміщення призведе до зменшенню обсягів виробництва [4].

Поряд з економічним підходом розвивається і менеджерський підхід до змісту ефективності, в якому ефективними вважаються ті процеси, які відповідають заплановим, в яких досягнені результати відповідають поставленим цілям.

О. Гудзь підкреслює, що ефективність є динамічною якісною категорією, яка пов'язана з інтенсивністю розвитку підприємства, та відображає глибинні процеси вдосконалення, що відбуваються в усіх елементах системи господарюючого суб'єкта [2, с.5].

Особливу роль для вимірювання й оцінки економічної ефективності виробництва мають показники рентабельності, зазначає В. Андрійчук [1 с. 444].

Метою статті є визначення тенденцій змін рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України як відображення стану ефективності в цій галузі сільського господарства та її впливу на рішення виробників стосовно посівних площ.

За досліджуваний період нами були обрані останні п'ять років (2010–2014 рр.). Статистичні дані свідчать, що у чотирьох з п'яти досліджуваних років рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах в Україні перевищував 20%, та лише в 2013 р. він знизився до 11,2%, насамперед, внаслідок зниження рентабельності зернових та зернобобових (рис., табл.1).

Відзначимо, що рентабельність продукції рослинництва, як правило, є вищою за рентабельність продукції тваринництва. Серед основних видів продукції рослинництва найвищу рентабельність спостерігаємо у виробництві соняшнику, на другому місці за рівнем рентабельності є виробництво зернових та зернобобових. Висока нестабільність у рівні рентабельності спостерігається у виробництві овочів відкритого ґрунту, картоплі (табл. 1).

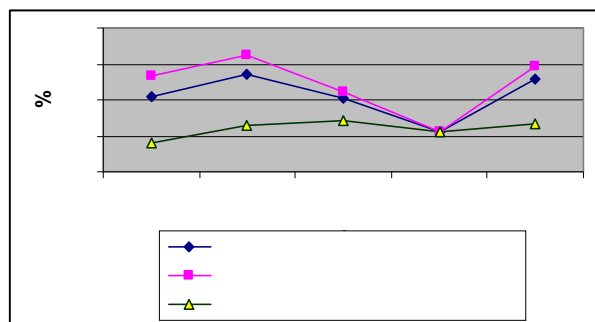

Рис. Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах

Джерело: дані Держстату України [5-6]